

Pojem politika II.

Marxistické pojetí politiky

- Různorodost proudů
- Materialistická teorie společnosti a dějin
- Politika jako neautonomní kategorie odvozená ze společensko-ekonomického uspořádání – „Dějiny dosavadních společností jsou dějinami třídních bojů“
- Definována výrobními poměry a třídními vztahy
- Obsahem politiky je prosazování zájmů tříd – uvnitř státu (domácí politika) i nad jeho rámec (vztahy mezi státy – zahraniční politika)

Marxistické pojetí politiky

- Politika „bojem mezi třídami o moc ve státě“ (Lenin)
- Klíčovým momentem je konstatování faktu *společenské nespravedlnosti*, útlaku, vykořisťování dělnické třídy
- Politika dělnické třídy – společenský pokrok, osvobození, socialistická/komunistická společnost
- Prakticko-politický pojem (především původní pojetí, posun k obecněji vnímanému aktivismu) – návod k jednání

Kritické přístupy

- Částečné navázání na marxismus
- Variace přístupů – feminismus, kritická teorie, konstruktivismus, post-strukturalismus...
- Někdy označované jako neomarxistický přístup k politice (částečně pejorativní význam)
- Kontext 60. let XX. století – „projevily se dosud skrývané společenské protiklady tak otevřeně“
- Společná je kritika společenského statu quo a obhajoba zájmů některých skupin
- Snaha odhalit, analyzovat a *změnit* nerovnosti ve společnosti
- Překračují hranice pozitivismu a analýza politika by měla ovlivnit společenské chování (tzv. postpositivismus)

Empirický (empiricko-analytický) přístup

- Počátky též v Řecku (Aristoteles), Montesquieu,...
- Vědomé nahrazení normativity objektivními aspekty politiky, které jsou uchopitelné „neutrálními“ nástroji – volání po exaktnosti
- Poznatelné „být“ versus žádoucí „má být“
- Zkušenost základem poznání, znalosti
- Hodnotová neutralita předpokladem vědeckého poznání
- Popis vybraných jevů nebo snaha o vytváření a testování teorií
- Příklon k metodám vlastním přírodním vědám (typicky kvantitativní výzkum)
- Základ komparativní politologie – termín politický systém („autoritativní rozdělování statků ve společnosti“)

Behavioralismus

- „vyhrocení“ empiricko-analytického přístupu
- Důraz na „vědeckou tradici“ = pozitivismus
- Především USA od 50. let
- Úzce spojeno se snahou shromáždit a analyzovat „objektivní“ a „kvantifikující“ data pro testování hypotéz
- Studium volebního chování (Columbijská škola, Michiganská škola)
- D. Easton: „analytic, not substantive, general rather than particular, and explanatory rather than ethical.“
- Kritika behaviorismu – limitování politologie, odvrácení se od bohaté tradice normativní politologie

Systemová teorie

- Spojeno s D. Eastonem
- Ambice systémové teorie
- Reakce na historicismus a „hyperfaktualismus“ politologie
- Behaviorální revoluce
- Cílem obecná teorie politiky

Inspirace pro teorii politického systému

- Systéma = řec. celek
- Počátky v biologii
- L. von Bertalanffy – teorie otevřených systémů
- Nový význam termínu „systém“
- Okolí systému
- Subsystemy

Eastonovo pojetí pol. systému

- Tři klíčové předpoklady:
1. Základní jednotkou analýzy politický systém chápaný jako *system chování*
 - Dílčími jednotkami interakce
 - Odlišnost od teorie akce T. Parsonse – interakce systematicky propojeny, sociální systém
 - Důraz na dynamiku vs. institucionalismus

Eastonovo pojetí pol. systému

2. Odlišení *politických* interakcí

- Pol. interakce jen jedním typem sociálních interakcí
- Orientovány na „závaznou nebo autoritativní alokaci hodnot ve společnosti“ (*binding or authoritative allocation of values to society*)
- politický systém = sada interakcí, odlišit od ostatního sociálního chování, prostřednictvím kterých dochází k autoritativnímu rozdělování hodnot pro společnost
- Pol. systém jako „analytický systém“ (vs přirozený/členský systém) – politické role

Eastonovo pojetí pol. systému

3. Politický systém jako součást společnosti

- Funkce PS – autoritativní alokace hodnot *ve společnosti*
- Ovlivňování podoby společnosti, ovlivňován společností, která je nejdůležitější součástí *okolí (environment)* PS – otevřený systém
- Typy okolí politického systému:
- Vnitrosociální (*intrasociální*) – ekonomika, živ. prostředí
- Vněsociální – ostatní politické systémy, mez. organizace

Fungování politického systému

- Jak politické systémy přežívají?
- Nutnost udržet si schopnost autoritativně rozdělovat hodnoty ve společnosti v kontextu tlaku okolí
- Podoba vazby okolí a politického systému podmínkou přetrvání politického systému
- *Persistence through change*

Vztah PS a jeho okolí

- Vstupy (*inputs*):
 - Požadavky
 - Podpora
- Výstupy (*outputs*)
- Zpětná vazba (*feedback*)

- „*simplified model of political system*“ – tzv. „input – output model“

- Rozhodující triáda: input – **conversion** (political system, processes) – output

Vstupy (*inputs*) I.

Požadavky (*demands*) – žádosti o závazné rozhodnutí autorit (vs *wants*)

- Dva typy požadavků:
 - Vněsystémové (*external inputs*)– okolí PS (životní prostředí, kultura, ekonomie...)
 - Vnitrosystémové (*withinputs*) – pramení z vývoje uvnitř PS, nikoli požadavky *sensu stricto*, např. otázka rovné reprezentace (volební obvody), ústavní reforma
 - Základem fungování PS (*flesh and blood of politics*), ale též tlaku – přetížení na vstupu (*demand input overload, content stress*), možné ohrožení fungování politického systému

Vstupy II.

Podpora

- Pozitivní nebo negativní postoje k politickému systému
- Klíčová pro přežití politického systému (*stress through the erosion of support*)
- Tři objekty podpory – pol. komunita, režim, vláda
 - *Politická komunita* – vědomí a vůle k sounáležitosti
 - *Režim* – „rules of game“, pravidla, normy, struktury rozhodování
 - *Vláda* –konkrétní rozhodující aktéři
 - Mohou, ale nemusí být na sobě nezávislé
- Mechanismus podpory – výstupy reagující na požadavky, politizace (politická socializace, učení se „správných“ postojů)

Rozptýlená (*diffuse*) a specifická (*specific*) podpora

- **Specifická podpora** – výkon systému, vztaženo k výstupům, konkrétní autority/osoby, hodnocení užitku, instrumentální postoj
- **Rozptýlená podpora** – relativně nezávislá na výstupech
- režim, politická komunita, částečně i autority, méně náchylná ke změně
- Umožňuje tolerovat neschopnost systému reagovat na požadavky – klíčová pro přežití systému (komunita)
- Důvěra (*trust*) a legitimita (*legitimity*)
- Zdroje – politická socializace a přímá zkušenost

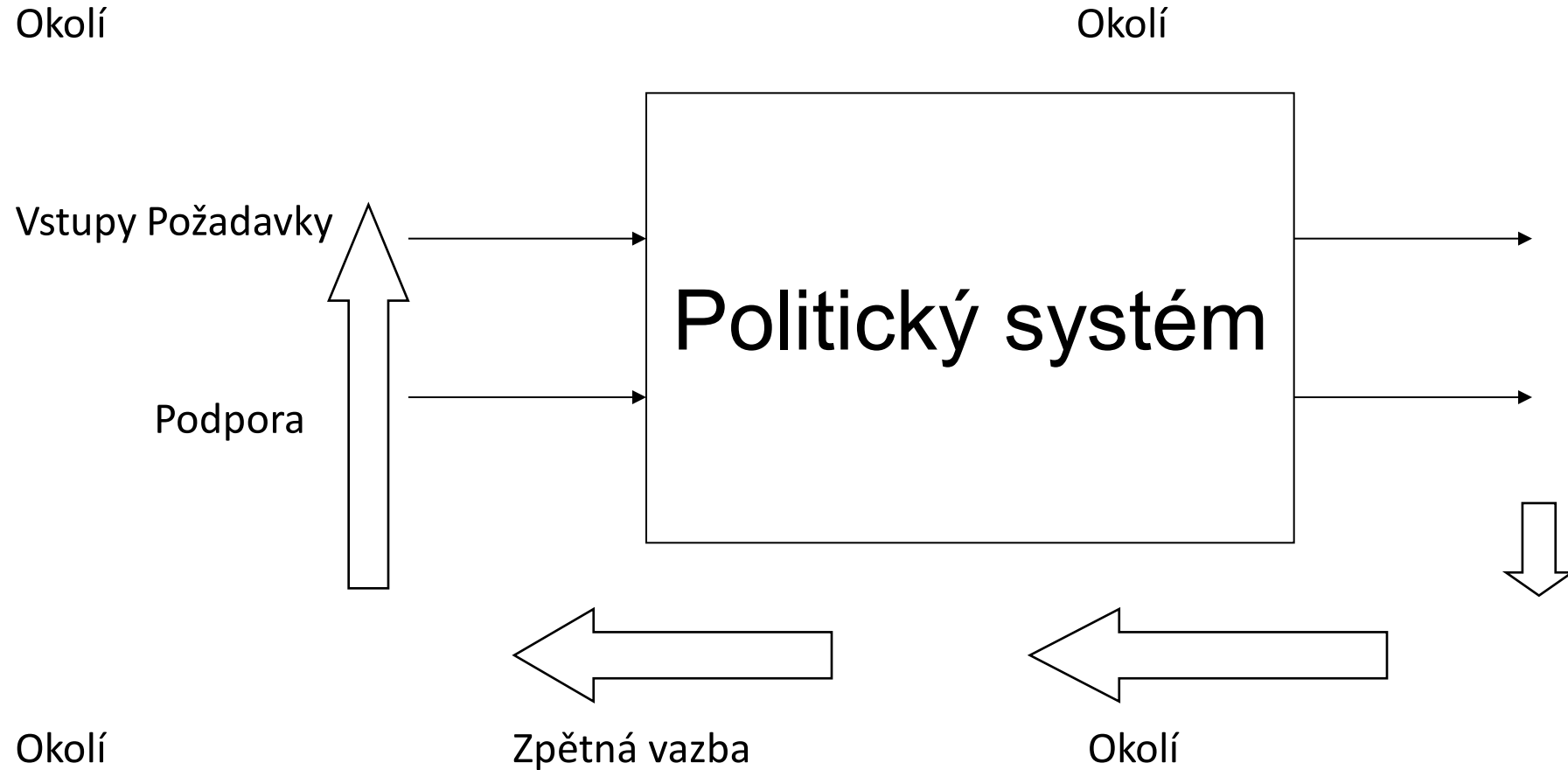
Výstupy (*outputs*)

- Autoritativní alokace zdrojů – klíčová role původce rozhodnutí
- Politická rozhodnutí (a jejich implementace) ovlivňující fungování okolí systému nebo systému samotného
- Interakce PS a okolí, resp. reakce na požadavky
- Typy:
- Outputs vs. outcomes
- Autoritativní a přidružené (*associated*) výstupy – přidružené doprovázení autoritativní (prohlášení, návrhy, odůvodnění, ...)

Zpětná vazba (*feedback*)

- Informace okolí směřovaná k PS o realizovaném výstupu
- Reakce okolí na výstupy
- Nutná pro přežití systému
- Umožňuje usměrnit budoucí chování na základě minulé zkušenosti
- Klíčový prvek teorie založené na interakcích
- Stojí na počátku nových vstupů (požadavků, podpory) – „never-ending story“

Zjednodušený model politického systému (Easton 1957)

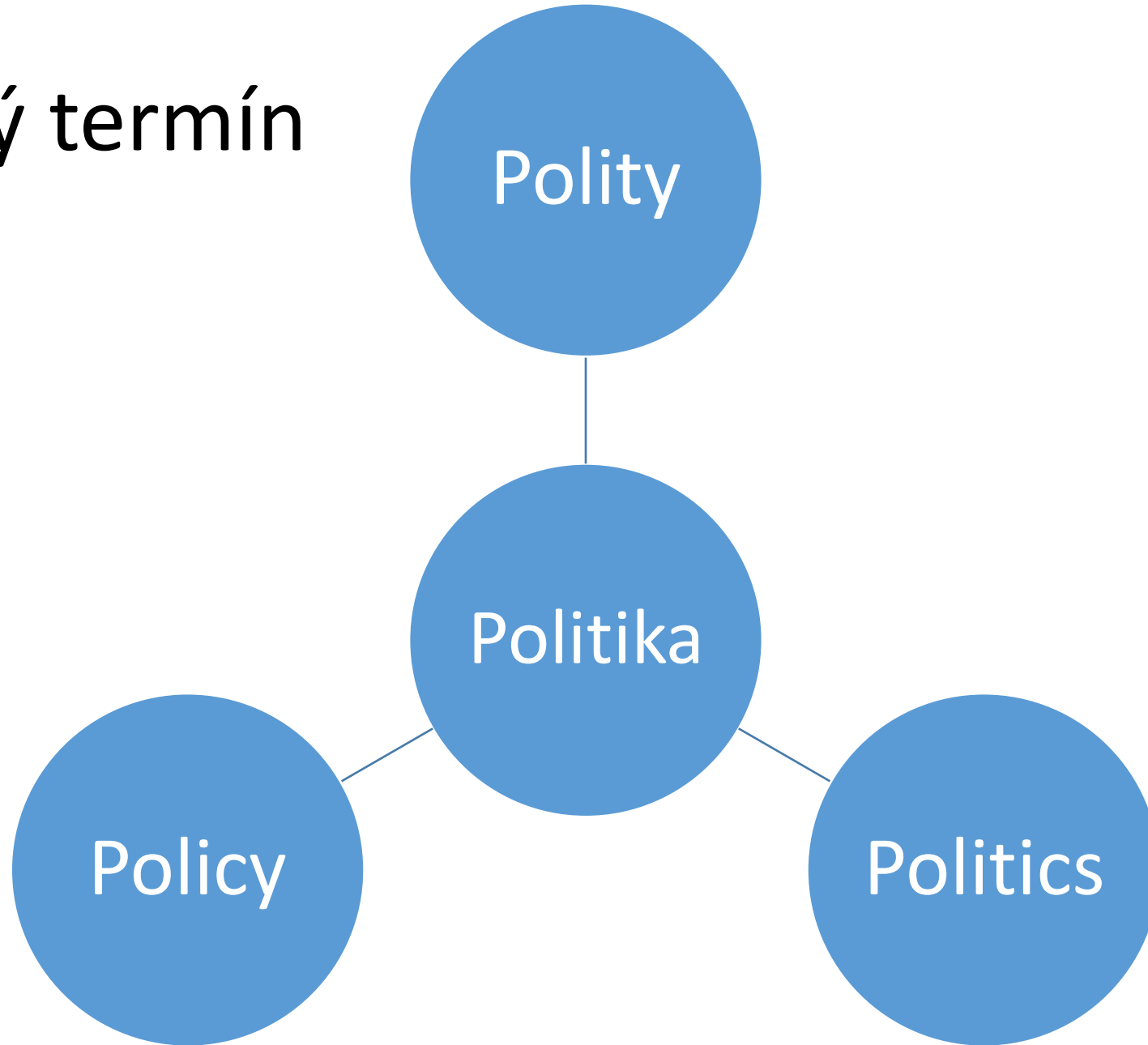

Systemová koncepce - shrnutí

- Ambiciózní a vlivný teoretický přístup
- Pokus o obecnou teorii vysvětlující „politické fungování“ společnosti
- Reakce na institucionalismus
- Východisko pro rozsáhlý empirický výzkum (politická participace, politická kultura, veřejné mínění, změny politických režimů, policy analysis, studium volebního chování, demokratická konsolidace...)
- Kritika – přílišná obecnost, přílišná abstrakce (jen základní rysy fungování), není *přímo* aplikovatelná, neomarxistická kritika

Anglický termín politika

Anglický termín politika

- **Polity** – institucionální nastavení, formální pravidla
- **Politics** – procesuální stránka politiky, dynamický aspekt, hledání řešení sporů
- **Policy** – obsahová stránka politiky, programy, strategie, cíle, hodnoty

Závěr

- Pluralita přístupů k politice
- *Primát politiky* (Aron) – každodenní dopad politiky
- Klíčové termíny: politika, moc, legitimita, autorita, realistické pojetí politiky, behavioralismus, (neo)marxismus
- Vícedimenzionální pojem politiky – normativní, objektivní a subjektivní